

ІННОВАЦІЙНІ ФОРМИ ТА МЕТОДИ ПРОФЕСІЙНОЇ КООПЕРАТИВНОЇ ОСВІТИ

У статті розкривається сутність інноваційних форм та методів самовизначення майбутнього вчителя, при застосуванні яких визначено пріоритетний напрям розвитку освітніх інновацій, що діють у системі професійної кооперативної освіти України та Великобританії.

Глобалізація сучасних економічних та соціальних процесів обумовлює необхідність входження українських вищих навчальних закладів у світовий освітній простір, навчання людини "навікам сприймання нових знань" [1: 30], залучення її в інноваційну діяльність – "процес перетворення наукового знання на фізичну реальність, що змінює суспільство" [2]. Інноваційну діяльність аналізують та описують багато вітчизняних вчених-педагогів: М. Поташник, А. Пригожин, Л. Подимова, В. Сластьонин, Г. Жилін та ін.

Теоретичні та практичні аспекти інноваційних процесів у навчанні розглядали зарубіжні автори: Б. Бернштейн, Р. Бернс, Б. Блум, Д. Гозлінг, В. Макдоналд, Н. Силвер та ін. Вони аналізували питання управління інноваційними процесами у системі вищої освіти, досліджували проблеми організаційної культури та інновацій, проблеми контролю, інновації у навчанні іноземних мов, кооперативне навчання, досвід новаторів. На думку Н. Юсуфбекової, для введення новизни необхідно дві головні умови – підготовленість педагога і сприйнятливість студента. Це ствердження є співзвучним з дослідженнями англійських учених, які відокремлюють методи навчання та методи вивчення, звертаючи увагу на спосіб подачі матеріалу тьюторами (mode of delivery by tutors) та методами прийому даного матеріалу студентами (methods of discovery used by students) [3: 280].

Однак, у викладацькому середовищі переклад теоретичних уявлень стосовно нормативних моделей діяльності зустрічає ряд протиріч. Ця думка знаходить своє відображення у роботах англійського вченого МакДональда, який приписує інноваціям "карательний ефект", тому що інновації "збільшують об'єм роботи викладача, при невдачі викликають сумніви з приводу його компетентності, негативно впливають на кар'єру та підвищують коефіцієнт "опору" викладачів щодо нововведень, викликають реакцію "відторгнення" з боку колег" [4]. Незважаючи на протиріччя у реальному житті суспільства, інновації є характерними для будь-якої професійної діяльності людини і тому є предметом вивчення, аналізу та впровадження.

Таким чином, дані дослідження наводять на думку, що інновації є необхідними для задоволення потреб нового покоління студентів та ринку зайнятості у гострій конкурентній ситуації, яка є характерною особливістю стосовно систем професійної кооперативної освіти як в Україні, так і у Великобританії. Отже, метою статті є аналіз інновацій у кооперативній освіті двох зазначених країн. Інновації є необхідними для мотивації студентів та системи освіти і ця необхідність дає нам підставу звернутися до аналізу та оцінки інноваційних форм та методів у професійній кооперативній освіті в Україні і Великобританії. Під формою ми будемо розуміти "організаційне навчання та виховання у рамках педагогічної системи", під методом – спосіб взаємодії між викладачем і студентом з метою вирішення освітньо-виховних задач, шлях дослідження чи пізнання. Активно використовуються такі інноваційні форми навчання, як модульне навчання, бізнес-семінари, інтернет-лекції та ін. Модульне навчання – це широко розповсюджений метод у Великобританії, що поступово освоюється в Україні. Модульне навчання – це організація освітнього процесу, через яку навчальна інформація поділяється на модулі, відносно самостійні одиниці. Сукупність декількох модулів дозволяє розкрити зміст певної теми чи навіть навчальної дисципліни. Модуль, згідно словнику Marіam-Webster – це освітня одиниця, яка охоплює певний предмет чи тему і передбачає поетапне вивчення навчального матеріалу, та переходить від інформативності до творчості [5: 55].

Хоча за модульними реформами Великобританія знаходиться на першому місці у порівнянні з Україною, цілі модульного навчання у даних країнах мають багато спільного: адекватна відповідь на змінні потреби суспільства, індивідуальне активне навчання та креативність. Модульне навчання в Україні здійснюється на основі модульних програм лише з економічних спеціальностей. У Великобританії ця форма навчання вже є визаною.

Аналіз програм та інших навчальних матеріалів показує, що проводяться різні бізнес-семінари для навчання студентів та працівників. Бізнес-семінари (workshops), що проводяться в Україні і Великобританії, аналізують та оцінюють прогрес у розвитку, вирішують проблеми нового століття, зокрема, у таких секторах, як освіта, медицина, сільське господарство тощо.

Інтернет-лекція – це нова форма професійної освіти, яка базується на використанні сучасних досліджень, що забезпечують доступ до різних програм, що розвивають самосвідомість, самооцінку, автономність, відповідальність спеціалістів та ін. Проведення інтернет-лекцій та інших форм навчання сприятиме розробці концепції та поширенню веб-сайту глобального віртуального кооперативного центру.

Поряд з реалізацією інноваційних проектів існує також ряд проблем (підготовка спеціалістів, скорочення підготовки кадрів ряду провідних професій, недостатня методична база та ін.), які мають бути розглянуті на спеціальних конференціях навчальних закладів, присвячених професійній кооперативній освіті, що у свою чергу сприятиме збереженню та підвищенню якості кадрового та наукового потенціалу України та Великобританії.

Для отримання дорослими вищої освіти у Великобританії на даному етапі інтенсивно розвивається дистанційне навчання з використанням телебачення, електронної пошти та комп'ютерних програм. Дистанційне навчання, яке, безумовно, можна віднести до інноваційних форм, здійснюють університети, коледжі, різні професійні та суспільні організації, бізнес. Дистанційне навчання базується на поєднанні трьох форм навчальної діяльності:

- активних очних занять на тьюторіалах та виїздних школах;
- самостійній роботі студента з інтерактивними навчальними матеріалами та письмовими завданнями;
- дистанційному обговоренні питань курсу у режимі групової віртуальної конференції чи індивідуального консультування.

Дистанційне навчання, яке сьогодні розповсюдилось у всіх країнах Заходу, потребує розробки та впровадження нових технологій, більшого об'єму інтерактивних навчальних матеріалів (електронних посібників, професійних програм), проведення відео конференцій та підготовки викладача нового типу. Однак існує думка британських учених, що навіть при наявності хорошої бази, дистанційному навчанню не вистачає інтегрованих у програму прямих контактів і персональних методів навчання [6: 14].

До ряду інноваційних методів навчання у професійних кооперативних навчальних закладах України та Великобританії відноситься кейс-стаді "case-study". "Кейс-стаді" – це проблемно-пошуковий метод навчання, який базується на конкретних прикладах чи ситуаціях з підприємницької діяльності [7]. "Кейс" – це інструмент, який дозволяє застосовувати теоретичні знання щодо вирішення практичних завдань, він сприяє розвитку у студентів самостійного мислення, поєднує теорію і практику, вивчає реальні ситуації з бізнес-практики. Цей метод сьогодні завоював передові позиції, вважається одним з найбільш ефективних способів навчання спеціалістів навикам вирішення типових проблем і представляє собою альтернативу лекціям.

У західних школах для розглядання типових ситуацій відводиться 35-40% навчального часу. Рядовий студент західної школи за час навчання розбирає до 700 "кейсів", в Україні на даний момент написання кейсів знаходиться на стадії розробки. Українські заклади вважають, що впровадження у навчальний процес "кейсів" вже давно стало реальною необхідністю. Вивчення іноземних мов на кафедрах університетів може здійснюватися через мікро кейси, такі як "Прибуття до Лондону", "На конференції" та ін. Так, наприклад, кейс "Прибуття до Лондону" може включати наступні складові: митний контроль, проходження митного огляду, проїзд до готелю на таксі, реєстрація в готелі, обід, телефонна розмова та огляд визначних місць. Ми вважаємо, що такі кейси спрямовані на вирішення практичних завдань і є актуальними, тому що мобільність студентів в умовах ринку сприяє створенню реальних ситуацій, у яких студент повинен прийняти власне рішення.

До ряду інноваційних методів слід також віднести: комп'ютерні ігрові моделі, письмові дискусії, комп'ютерне тестування, пілотні кооперативні навчаючі проекти, інтерв'ю та ін. Такі методи сприяють розвитку у студентів самостійного мислення, формуванню власної думки, генеруванню нових аргументів, навчанню студентів аналізу проблеми та прийняттю рішень. Для вирішення професійних завдань важливим є "включення викладача як суб'єкта культури у процес інноваційної діяльності щодо створення та впровадження педагогічних та методичних нововведень". Така інноваційна діяльність має бути орієнтована на професійно-творчий початок в організації навчально-виховного процесу [8], підтримку нових технологій та інноваційних контурів, потребу творити і мислити.

Аналізуючи інноваційні форми та методи професійної кооперативної освіти, ми намагалися резюмувати їх у таблиці.

Протягом порівняльного дослідження було встановлено, що найбільш інтенсивно інноваційні форми та методи використовуються у Великобританії.

Слід зазначити, що інноваційні форми та методи є необхідними для будь-якої професійної діяльності і мають стати предметом вивчення, аналізу та впровадження. Таким чином, інноваційні процеси є закономірністю у розвитку суспільства, ведучою і стійкою тенденцією стосовно його поновлення.

Інноваційні форми та методи професійної кооперативної освіти в Україні та Великобританії

Інноваційні		Україна	Великобританія
Форми	Методи		
Модульне навчання (діагностичне навчання)		+ - -	+ + +
Бізнес-семінари		+ - -	+ + +
Інтернет-лекції		- - -	+ + +
Доступ до Інтернету		+ + -	+ + +
Використання Інтернет-технологій (супутникове телебачення, електронна пошта, телефакс)		+ + -	+ + +
Відео- та телеконференції		+ - -	+ + +
Дистанційне чи відкрите навчання		+ - -	+ + +
Науково-практична конференція		+ + +	+ - -
Локальний менторінг		- - -	+ + +
	Аудіовізуальні засоби	+ + +	+ + +

	Кейс-стаді (мікро-та макрокейси)	+ - -	+ + +
	Комп'ютерні ігрові моделі	+ + -	+ + +
	Письмові дискусії	+ - -	+ + +
	Комп'ютерне тестування	+ + -	+ + +
	Мозковий штурм	+ + -	+ + +
	Інтерактивні методи	+ + -	+ + +

Примітка: + + + добре розвинуті
 + + - розвинуті
 + - - не дуже розвинуті

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Животовская И.Г. Глобализация и образование: институциональный и экономический аспекты. – М.: ИНИОН, 2001. – С. 144.
2. Грязневич В. Инновационная проекция // Эксперт. – 2003. – № 18. – С. 18-20.
3. Hannan A., English S., Silver H. Why innovate? Some Preliminary Findings from a Research Project on "Innovations in Teaching and Learning in Higher Education" // Studies in Higher Education. – 1999. – Vol. 24. – No 3. – P. 280.
4. MacDonald, B. Safari, – an abstract of the proposal submitted to the Ford Foundation in 1971 // Safari Innovation Evaluation Research and the Problem of Control. – 1974. – P. 3-6.
5. Громкова М.Т. Педагогические основы образования взрослых. – М.: Изд-во МСХА, – 1993. – 164 с.
6. Davis P. New Approaches to Management and Leadership Development in Co-operatives. A survey of the options and recommendation for further action. – 2000. – 30 p.
7. Davis P. Why Consumer Co-operatives Need Value Based Management / A British Case Study incorporating the findings of the University of Leicester Study on behalf of the British Society for Co-operative Studies entitled. The Management Centre University of Leicester, UK, 2001. – 50 p.
8. Исаев И.Ф. Преподаватель высшей школы США: профессионально-педагогическая подготовка: Монография. – М.: – Белгород: Изд-во БелГУ, 2001. – 144 с.

Матеріал надійшов до редакції 17.12. 2007 р.

Ковалёва С.Н. Инновационные формы и методы профессионального кооперативного образования.

В статье раскрывается сущность инновационных форм и методов самоопределения будущего учителя, при использовании которых определено приоритетное направление развития образовательных инноваций, действующих в системе профессионального кооперативного образования Украины и Великобритании.

Kovalyova S.M. The Innovative Forms and Methods of Professional Co-operative Education.

The essence of innovative forms and methods of self-actualization of prospective teachers is revealed, as a result of its application the priority direction of educational innovations development which operate in the system of professional co-operative education of Ukraine and Great Britain is defined.